

Statystycznie o ludności

Po co liczymy ludność?

Wiedza o stanie i strukturze ludności, ich zmianach w przeszłości oraz trendach kształtujących je w kolejnych okresach jest kluczowa dla dobrego funkcjonowania państwa i społeczeństwa. Ma istotne znaczenie w planowaniu i realizacji zadań nie tylko na wszystkich szczeblach podziału administracyjnego kraju (kreowanie, wdrażanie i monitorowanie efektów polityk społeczno-gospodarczych), ale również m.in. dla funkcjonowania struktur Unii Europejskiej, alokacji środków unijnych czy kształtowania polityk europejskich, a także dla koordynowania działań i monitorowania procesów rozwojowych w skali całego świata.

Na poziomie kraju zadania obejmują zarówno te realizowane przez instytucje centralne i samorządowe, m.in. organizacja i monitorowanie systemów usług (np. edukacyjnych, zdrowotnych, transportowych itp.), planowanie działań (np. budownictwa mieszkalnego, szkolnego, przedszkolnego, szpitalnego, drogowego itp.), jak i dostarczanie usług publicznych dla ludności. Informacje o ludności są również niezbędne dla szeroko pojętego życia gospodarczego, w tym prywatnych przedsiębiorstw dostarczających dobra i usługi.

Definicje ludności

GUS opracowuje dane o liczbie ludności metodą bilansową według dwóch definicji – krajowej i międzynarodowej.

Definicja krajowa wykorzystywana jest na potrzeby krajowych polityk i planowania społeczno-gospodarczego. Zgodnie z tą definicją do liczby ludności zalicza się stałych mieszkańców danej gminy oraz osoby przebywające tam czasowo przez co najmniej 3 miesiące (osoby, które przybyły na ponad 3 miesiące z innego miejsca w kraju, z wyjątkiem tych mieszkańców, którzy wyjechali na ponad 3 miesiące do innej gminy w kraju). Ludność według definicji krajowej nie uwzględnia imigrantów przebywających w Polsce czasowo. W przypadku mieszkających w Polsce cudzoziemców do liczby ludności są włączone wyłącznie osoby zameldowane na pobyt stały (posiadające kartę pobytu stałego w Polsce/pozwolenie na osiedlenie się w Polsce). Uwzględniani są również stali mieszkańcy Polski, którzy przebywają czasowo za granicą – bez względu na okres ich nieobecności.

Ludność według **definicji międzynarodowej (rezydenci)** jest opracowywana na potrzeby statystyki międzynarodowej zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1260/2013 z dnia 20 listopada 2013 r. w sprawie statystyk europejskich w dziedzinie demografii. Liczba ta obejmuje wszystkich mieszkańców przebywających lub zamierzających przebywać w danej gminie przez co najmniej 12 miesięcy tj. stałych mieszkańców oraz osoby przybyłe z zagranicy lub z innej gminy w kraju na co najmniej rok (z wyjątkiem tych mieszkańców, którzy wyjechali na okres co najmniej 12 miesięcy do innego miejsca w kraju lub za granicę).

Bilans ludności

Bilans ludności jest sporządzany dla wszystkich jednostek podziału terytorialnego w kraju, tj. dla gmin imiennie. Bazą wyjściową dla bilansu są wyniki spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie liczby i struktury ludności w każdej gminie. Kolejnym krokiem jest uwzględnienie danych o ruchu naturalnym (urodzenia i zgonu) oraz migracjach (stałych i czasowych – na 3 lub 12 miesięcy w zależności od definicji). Metodologia spisu zakłada przypisanie osoby do danej gminy na podstawie jej deklaracji co do miejsca zamieszkania.

Źródłem danych w okresach międzyspisywanych są przede wszystkim rejestry administracyjne. Wszystkie wykorzystywane w bilansie ludności dane o ruchu naturalnym oraz migracjach stałych i czasowych) dotyczą prawnie udokumentowanych faktów i pochodzą z rejestrów administracyjnych. Bilans nie uwzględnia migracji nieudokumentowanych i nielegalnych.

Przyjmując za punkt wyjścia dla gminy liczbę ludności/rezydentów ze spisu bilans dla kolejnych lat jest sporządzany metodą składnikową według następującego schematu:

liczba ludności/rezydentów na początku okresu (roku, półrocza) w gminie

+ urodzenia żywe

– zgony

+ zameldowania na pobyt stały z innych gmin i z zagranicy

– wymeldowania z pobytu stałego do innych gmin i za granicę

+ zameldowania na pobyt czasowy ponad 3 miesiące z innych gmin – w przypadku ludności według krajowej definicji zamieszkania

lub

zameldowania na pobyt czasowy na co najmniej 1 rok z innych gmin i z zagranicy – w przypadku rezydentów

– wymeldowania na pobyt czasowy ponad 3 miesiące do innych gmin – w przypadku ludności według krajowej definicji zamieszkania

lub

wymeldowania na pobyt czasowy na co najmniej 1 rok do innych gmin i za granicę – w przypadku rezydentów

+/- przesunięcia ludności z tytułu zmian administracyjnych mających swoje odzwierciedlenie w Rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie ustalenia granic niektórych gmin i miast oraz nadania niektórym miejscowościom statusu miasta

= liczba ludności na koniec okresu (roku, półrocza) w gminie.

Bilans ludności opracowywany na podstawie jednostkowych danych bieżących z ruchu naturalnego i migracji przy przyjęciu za punkt wyjścia (podstawę bilansu):

- a) dla lat 1970-1977 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z dnia 8 grudnia 1970 r.,
- b) dla lat 1978-1987 – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z dnia 7 grudnia 1978 r.,
- c) dla 1988 r. – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego z dnia 7 grudnia 1988 r.,
- d) dla lat 1999-2009, tj. od stanu w dniu 31 grudnia 1999 r. – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 20 maja 2002 r.,
- e) dla lat 2010-2021 r. – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z dnia 31 marca 2011 r.

Bilans ludności za 2010 r. był opracowywany i prezentowany w dwóch wersjach – bazując na wynikach NSP'2002, a następnie – na podstawie wyników NSP'2011. Korekta danych o liczbie i strukturze ludności za 2010 r. miała miejsce w 2012 r. i od tej pory skorygowany bilans jest traktowany jako obowiązujący, przeliczenie danych dotyczyło wszystkich jednostek administracyjnych i terytorialnych.

- f) od 2020 r. – wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 z 31 marca 2021 r.

Podobnie jak w przypadku poprzedniego spisu dane za lata 2020 i 2021 zostały opracowane i prezentowane w dwóch wersjach – początkowo w oparciu o wyniki spisu NSP'2011, a następnie zostały zaktualizowane na podstawie wyników NSP'2021. Korekta danych za lata 2020-2021 miała miejsce w 2022 r. i od tej pory skorygowany bilans jest traktowany jako obowiązujący, przeliczenie danych dotyczyło wszystkich jednostek administracyjnych i terytorialnych.

Kto i po co wykorzystuje dane o ludności

Jednostki samorządu terytorialnego (JST) – Dokładna analiza zakresu działania jednostek samorządu terytorialnego (JST) pozwala na wyodrębnienie zadań samorządów realizowanych na podstawie przepisów prawa, które odnoszą się bezpośrednio do liczby mieszkańców (ewentualnie do liczby ludności). Przykład: ustawa o dochodach JST wśród źródeł dochodów wymienia subwencję ogólną, której celem jest zapewnienie finansowych możliwości realizacji zadań o charakterze ogólnopństwowym.

Jednym z ważnych elementów, które wpływają na jakość życia ludności, jest możliwość przemieszczania się. Im lepiej zorganizowana infrastruktura komunikacyjna, sieć dróg i sieć komunikacji publicznej, tym łatwiejszy dostęp np. do szkolnictwa, służby zdrowia czy rynku pracy. Zarządzanie drogami to zadanie samorządów różnego szczebla. Sposób podziału środków z Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg, o które mogą ubiegać się samorządy, oparty jest na wielu wskaźnikach, a jednym z nich jest właśnie liczba mieszkańców. Należy podkreślić, że dotacje te nie są marginalne. Samorządy mogą ubiegać się o kwotę do 80% wartości całego zadania. Jednostki samorządu terytorialnego wykonujące zadania organizatora transportu publicznego mogą ubiegać się o dopłaty z Funduszu Rozwoju Przewozów Autobusowych. Fundusz ten przeznaczają się m.in. na dofinansowanie realizacji zadań własnych organizatorów w zakresie przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej przez dopłatę do ceny usługi. Jednym z kryteriów podziału tych środków jest liczba mieszkańców.

Państwo/Unia Europejska – Liczba ludności ma także kluczowe znaczenie dla funkcjonowania państwa jako demokracji – jest ona bowiem kryterium m.in. ustalania obwodów do głosowania, podziału mandatów na okręgi wyborcze, liczby radnych rad gmin, powiatu oraz sejmiku województwa czy, w przypadku miast, organu wykonawczego w osobie Burmistrza lub Prezydenta miasta. Na poziomie Unii Europejskiej, od liczby mieszkańców zależy liczba posłów do Parlamentu Europejskiego. Wszystko to sprawia, że liczba ludności opracowywana przez Główny Urząd Statystyczny poza atrybutami aktualności i „rzeczywistości” musi być oparta o weryfikowalne źródła danych pozwalających na precyzję obliczeń dokonywanych nie rzadziej niż dwa razy do roku – według stanu na 30 czerwca i 31 grudnia.

Gdzie znajdziesz informacje dotyczące badań w zakresie ludności i ich wyników?

[Publikacja „Ludność. Stan i struktura ludności oraz ruch naturalny w przekroju terytorialnym”](#)

[Rocznik Demograficzny](#)

[Baza Demografia](#)

[Bank Danych Lokalnych](#)

[Dziedzinowe Bazy Wiedzy](#)

[STRATEG](#)

[Baza Eurostatu](#)

[Zeszyt metodologiczny - Ruch naturalny. Bilanse ludności](#)

[Zeszyt metodologiczny - Migracje Ludności](#)

[Pozostałe publikacje z zakresu demografii](#)